

Economia forestala

L'istorgia da l'economia forestala en il Grischun è furmada essenzialmente da la topografia specifica. Primo deriva la cuntrada culturale dad oz da l'attività d'urbanisaziun ch'ha cumenzà dal temp preistoric ed ha durà fin il temp medieval tardiv. Entant ch'i vegnivan runcadas per quai cunzunt las planiras sco er las spundas vers sid, èn restadas las costas sumbrivaunas e stippas per gronda part cuvertas da guaud. Secundo han ins realisà ad ura la funcziun da protecziun dal guaud en vista a la structura muntagnarda prevalenta. Uschia è sa regurdads ils Medellins en in document da l'onn 1609, sco che già lur per davants avevan nizzeggià tscherts guauds sco protecziun dal privel d'aua, da bovas e da lavinas.¹ Terzo faschevan las bleras vias d'aua, sin las qualas laina pudeva vegnir transportada or dal Grischun, dal chantun in pajais classic da l'export da laina.

Il Rain è la via d'aua la pli veglia dal Grischun ed a medem temp l'unic flum, sin il qual la laina na vegniva betg flottada tschep per tschep, mabain spedida en entiras punteras, en mintga cas davent da la plaza da transtgargiada La Punt/Rehanau. ► 21.08 Alimentà vegniva l'export da laina per puntera ch'era s'augmentà dapi il temp medieval tardiv grazia a las reservas da laina considerablas en las regiuns muntagnardas grischunas. Quellas vegnivan flottadas en il Rain.² 17.08 En il sidost era l'En central per il provediment cun laina dad arder per las salinas dals conts dal Tirol. Uschia è documentà per l'onn 1546 in viadi da servetsch dal mer da sal da la salina da Hall ch'ha scleri cun l'administratur austriac a Küblis, nua en il Partenz ch'ins chattia laina. Il 18. tschientaner eran quai surtut

17.06
Vista dal sid da la vischnanca da Madulain, davvant la pastgira Pradatsch.

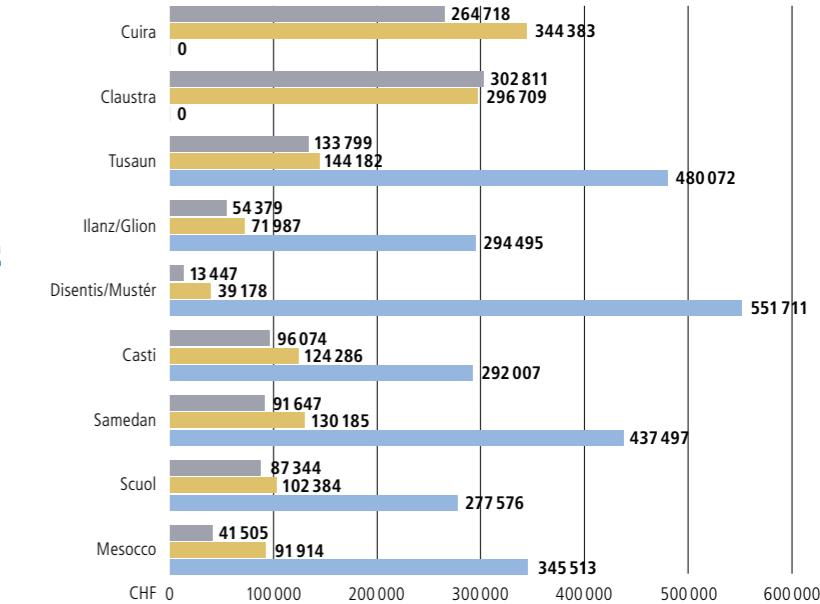
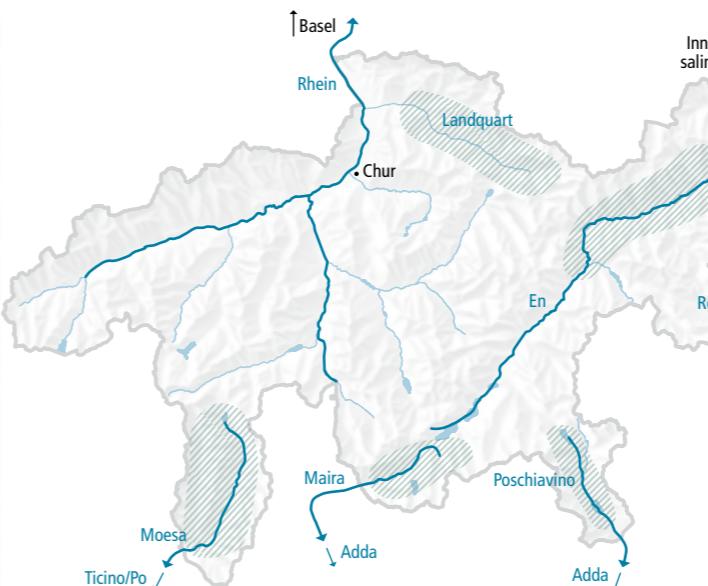

ils frars Hirn che cumprevan e laschavan runcar en l'intschess da l'En superieur entirs guauds per la producziun da sal a Hall che duvrava blera energia.³ Ils flums Moesa, Maira, Poschiavino e Rom eran il contact da las vals dal sid cun il basegn da laina da las citads talianas. Mo per il temp da l'onn 1707 fin l'onn 1860 èn cumprovads en detagl per il Mesau e la Val Calanca betg main che 121 contracts da tagl cun martgadants da laina.⁴ 17.01

La problematica da quest vast export da laina ha express il pionier da persistenza Karl Kasthofer sin ses viadi tras las Alps l'onn 1822 cun pleuds pregnants: «Aus dem Thale von Misocco sind öfter schon durch die Moesa und den Tessin Holzlieferungen bis Mailand gemacht worden. Bei dem Mangel an Waldungen, der in der lombardischen Ebene herrscht, und bei der Entblössung von Wältern, die weit hinunter in Italien auf den Appenninen stattfindet, könnte in den Thälern der italienischen Schweiz, die durch das Wassergebiet des Tessins und der Adda, des Langen-Sees, des Lugarer- und Comersees mit Oberitalien dafür in der günstigsten Verbindung stehen, der Überfluss des zur Holzerzeugung geeigneten Bodens eine Quelle hohen Wohlstandes werden: aber die Waldzerstörungen aus Vorsatz oder aus Unkunde der Regeln wirtschaftlicher Pflege, sind wohl nirgendwo so weit wie dort gediehen.»⁵

Kasthofer n'ha dentant betg critigà il commerzi da laina sco tal, quel era per el indispensabel sco roda da chatsch d'ina buna cultivaziun dal guaud ed ina funtauna d'entradas essenziala. El ha plitost critigà las stentas da persistenza mancantas. 17.02

17.07
Vista dal sid da la vischnanca da Madulain cun l'implantaziun e la Ruina da Guardaval en la costa dal sidost, davvant la pastgira Pradatsch.

17.01 Export da laina sin la via d'aua, 1524–1858

Il chantun Grischun aveva condizioni topograficas idealas per il transport da laina avant l'epoca da la viafier. Fin la mesada dal 19. tsch. vegniva transportada la laina sin lis numeros flums fin tar ils gronds utilisaders da laina a l'ester vischin, cunzunt en la salina da Hall en la Val da l'En sco er en las citads da Basilea, Milaun e Puntina. tscheps vegnivan en general flottads in per in. Mo sin il Rain davent da La Punt/Rehanau vegnivan liads ensemens tscheps a punteras che pudevan transportar supplementarmain rauba.

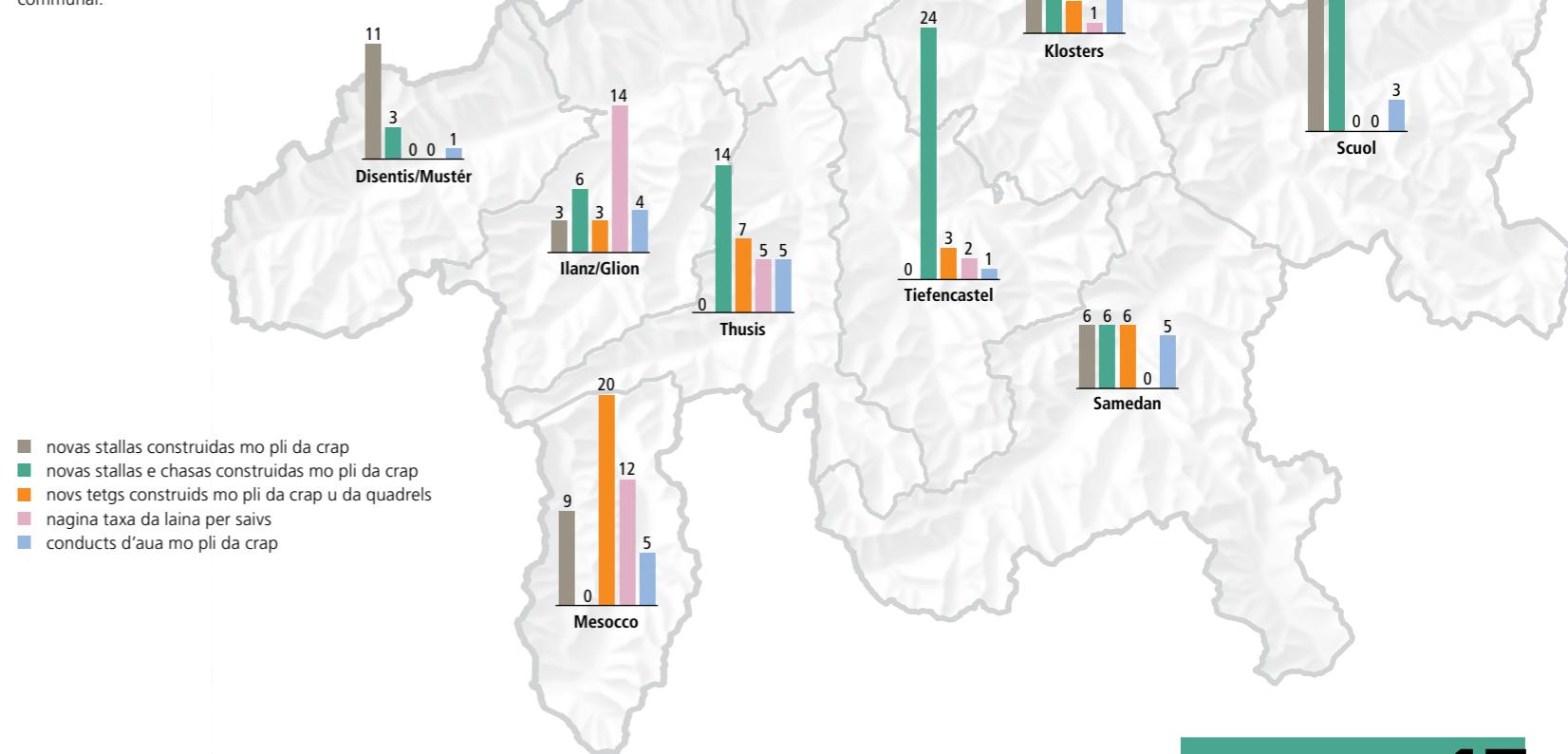
- commerzi da laina dal temp modern tempiv retschertgä bain
- flums adattads per flottar

17.02 Retgavs da laina, 1893–1919

Durant la midata da la societad agraria a la societad industrial era la vendita da laina ina part importanta da las finanzas comunals, gisst per las investiziuns necessarias en la modernisaziun da l'infrastructura communal. Il diagram enumeresa per trais periodas, ordinadas tenor cirquit forestal, lis retgavs annuals en media. En egl dattan las entradas ch'en creschidas senza excepciu il temp da l'Emprima Guerra mundiala che resultan da l'augment da la dumonda externa. Per Clastru e Cuira mancan las cifras per la perioda 1914–1919.

17.03 Respargns da laina, 1868

L'administraziun forestala intimava las visch-nancas da «spargnar laina». Per mintga mesira per spargnar laina mussan las pitgas mintgamai per cirquit forestal il dumber da visch-nancas ch'ha relashà fin l'onn 1868 ina disposizun correspondenta en lur urden communal.

- novas stallas construidas mo pli da crap
- novas stallas e chasas construidas mo pli da crap
- novs tetgs construids mo pli da crap u da quadrels
- nagina taxa da laina per saivs
- conducts d'aua mo pli da crap

Gist a quella argumentaziun è segùi Johann Coaz cun sia refurma forestala cumpletta ch'el ha realisà sco inspectur forestal dal chantun Grischun ils onns 1851 fin 1873 e che po vegnir circumscritta cun la furmla «persistenza cun rendita». Decisiva per la retroacziun positiva tranter commerzi da laina e persistenza è stata l'obligaziun da permissiun da las vischnancas tar il Cusseggl pitschen. D'ina vart era collià cun quella in deposit lià en la cassa forestala per finanziar il servetsch forestal local. Da l'autra vart aveva ina dumonda mo lura vistas d'avair success, sche uredens forestals communals e plans economics eran vegnids fatgs ed i vegniva renzuià a tagls radicals. Ultra da quai pudeva l'uffizi forestal chantunal ordinar l'emplantaziun da tschertas surfatschas, nua ch'eveniments naturals nuschaivels eran imminent, quai che la Confederaziun ha sustegni finanzialmain dapi ils onns 1870.⁶ La Confederaziun ha cumenà uschia ensemen cun il chantun a promover sistematicamain ils guauds da protecziun – oz han var 60% da la surfatscha dal guaud grischun il status da guaud serrà.⁷

Coaz aveva formulà già l'onn 1849: «Wir wollen hoffen, es liege in nicht weiter Zukunft, dass einzelne waldreiche Gemeinden nach Einführung eines geregelten Waldbetriebs und besserer Holzökonomie jährlich oder von Zeit zu Zeit ihren Holzüberschuss dem Handel übergeben können, ohne das Waldkapital selbst anzugreifen, noch den Schutz, den die Waldungen bieten, zu schwächen.»⁸ Che questa speranza è s'accumplida mussa la statistica davart la persistenza da l'onn 1862, nua ch'il Grischun dat en egl positivamein en la cumparegliazion svizra.⁹ **17.04**
La prevision da Coaz è sa confermada er areguard las finanzas da las vischnancas, en il possess da las qualas il guaud grischun sa chatta per gronda part fin oz. Accentuar ston ins il grond augment da las entradas da la laina il 20. tschientaner tempriv ch'ins na sto chapir betg mo en il rom dal basegn da laina pli grond durant l'Emprima Guerra mundiala, mabain er sco consequenza dals retgavs durabels crescids e da l'infrastructura da traffic amplifitgada.¹⁰ **17.02**

La finamira dal retgav da laina finzial persistent maximal sa chattava en pli en in champ da tensiuns cun il provediment local. Per furnir dapli laina al commerzi empruvavan ils uffizis forestals da limitar la consegna da laina gratuita a chasadas autorisadas e da remplazzar il lain cun auter material.¹¹ **17.03** Da l'autra vart dueva la producziun da

laina vegnir augmentada cun limitar u annular la pastgira en il guaud ed il diever da sternim, vul dir da sterner feglia e guglias en las stallas, nua che questas furmas agraras èn restadas indispensablas fin ditg en il 20. tschientaner.¹²

Dapi la mesadad dal 20. tschientaner han cumenà sco consequenza da l'import enorm d'energia fossila en general midadas fundamentals en l'economia forestala ch'en sa manifestadas er en il Grischun. Ils retgavs da l'economia forestala han cumenà a sa reducir e l'economia da laina è sa transformada en blers lieus da «tresoraria da la vischnanca» al «post deficitar en il preventiv». Viceversa han survegnì dapli valur las uschenumnadas funcziuns da bainesser, che vegnan indemnitas da Confederaziun e chantuns cum pajaments en favur dal guaud da protecziun e da la biodiversitat. Il medem mument pon ins constatar in augment da la surfatscha dal guaud, en il Grischun cun valurs surproporzionalas.¹³ **17.05, 17.06, 17.07, ► 13 Agricultura, ► 14 Economia d'alp** Quant fitg ch'ils indizis èn sa midads mussa l'exempel da la chaura. Suenter ch'ella è vegnida numnada en connex forestal durant tschientaners «adversaria dal guaud», vegn ella duvrada oz en projects en favur dal guaud da muntogna per retegnair l'engondament che progresdescha.¹⁴ **17.09**

17.08
Deposit da laina flottada tar Schiers en il Partenz.

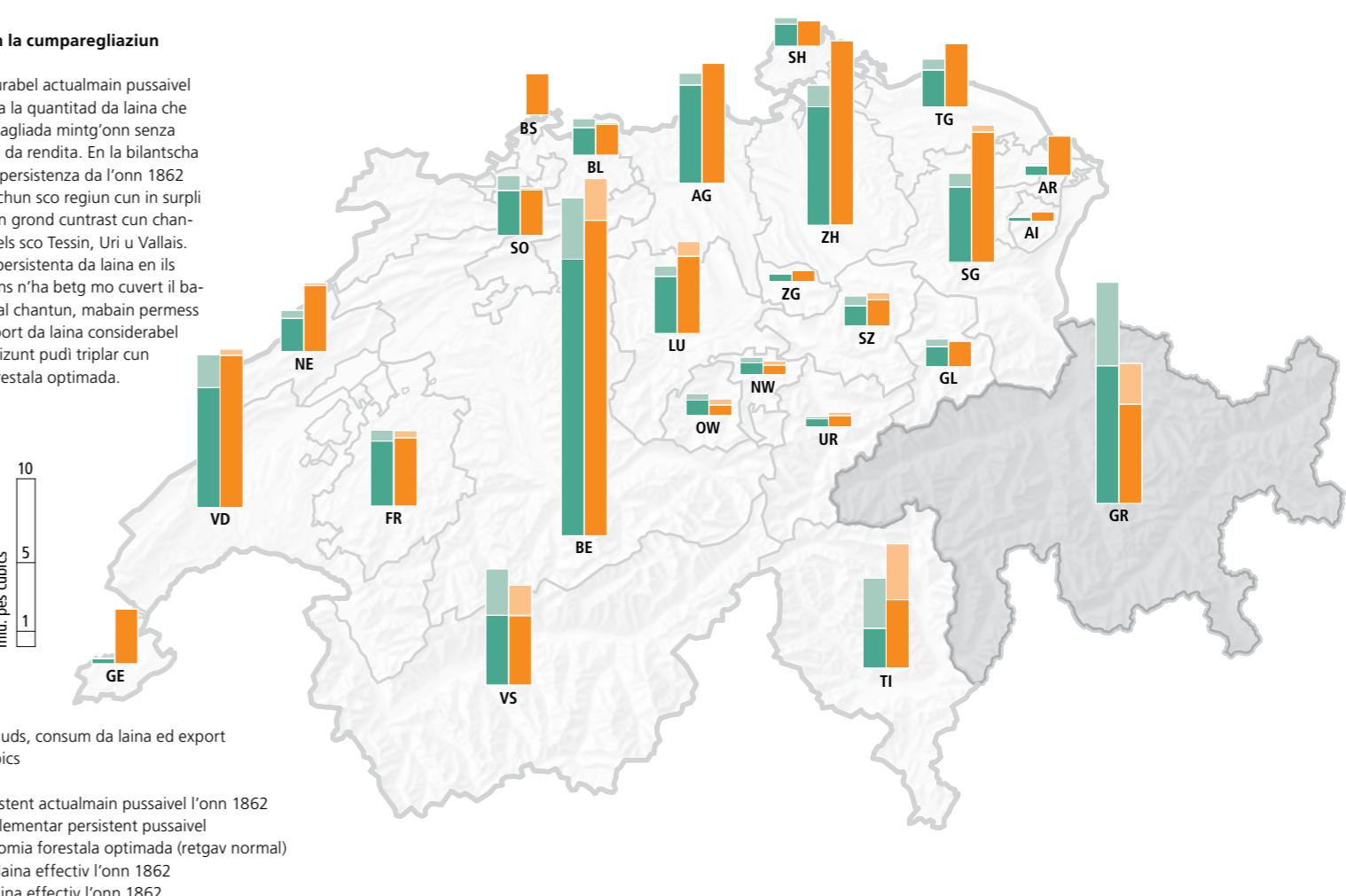
17.09
Sin Aion (Val Calanca) cumbattan voluntaris ensem en chauras cunter l'engondament da l'alp, 2020.

17.04

Persistenza en la cumparegliazion svizra, 1862

Cun il retgav durabel actualmain pussaivel vegniva definida la quantitat da laina che pudeva vegnir tagliada mintg'onn senza indeblir la forza da rendita. En la bilantscha svizra davart la persistenza da l'onn 1862 cumpara il Grischun sco regiun cun en surplu da laina, quai en grond contrast cun chantuns comparabels sco Tessin, Uri u Vallais. La producziun persistente da laina en ils guauds grischuns n'ha betg mo cuvert il basegn da laina dal chantun, mabain permess plinavant in export da laina considerabel ch'ins avess schizunt pudi triplar cun in economia forestala optimada.

Retgav dals guauds, consum da laina ed export en miu. pes cubics

- retgav persistent actualmain pussaivel l'onn 1862
- retgav supplementar persistent pussaivel cun in'economia forestala optimada (retgav normal)
- consum da laina effectiv l'onn 1862
- export da laina effectiv l'onn 1862

17.05

Creschientscha da la surfatscha dal guaud, 1880–2000

Il Grischun è in dals chantuns svizzers cun l'augment il pli grond da la surfatscha dal guaud, il pli ferm en quels cirquits, nua ch'iston vegnir registradas bleras pastgiras bandunadas. La charta conguala il stadi da l'onn 1880 (100%) cun quel da l'onn 2020.

Midada da la surfatscha da guaud per circuit forestal, en pertschient

- <-35
- -35 fin -25
- -25 fin -5
- -5 fin -1
- -1 fin 1
- 1 fin 5
- 5 fin 10
- 10 fin 25
- 25 fin 100
- 100 fin 250
- >250

